

Kirjanduse ainekava

6. klass

Õpitulemused

Terviktekstide ja tekstikatkendite lugemine ja tutvustamine

- Loeb vähemalt nelja eakohast eri žanrisse kuuluvat eesti ja väliskirjanduse luule-, proosa- ja draamateksti;
- loeb kirjandusteksti ladusalt ja mõtestatult, kasutab õpetaja juhendamisel põhilisi lugemisvõtteid ja -viise, jälgib ja hindab oma lugemist;
- tutvustab loetud kirjandusteose autorit, teose sisu ja tegelasi ning tutvustab teost, kõneleb oma lugemiskogemustest;
- vastab suulistele ja kirjalikele küsimustele loetu kohta;
- loeb kirjandusvaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste, kasutab teabe hankimiseks sobivaid allikaid ja keskkondi;
- kasutab otstarbekalt eri allikatest saadud teavet, eristab oma ja laenatud teksti, nimetab ja märgib kasutatud allikaid;
- õpib tundma kultuuri eri ilminguid, sealhulgas teatri- ja filmikunsti, pärimus- ja muuseumikultuuri.

Kirjandustekstide tõlgendamine, analüüsimine ja mõistmine

- nimetab teose teema, arutleb tegelastega seotud probleemide ja väärtushoiakute üle, sõnastab peamõtte;
- koostab teksti kohta eri liiki küsimusi;
- vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega;
- koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu;
- järjestab teksti põhjal sündmused ning põhjendab toimumisaja ja -koha valikut;
- iseloomustab ja võrdleb tegelasi, kirjeldab nendevahelisi suhteid ja hindab tegelaste käitumist;
- otsib teavet tundmatute sõnade ja väljendite kohta ning teeb endale selgeks nende tähenduse;

- kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid;
- avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid tekstist kui ka oma elust.

Kirjandusteadmiste omandamine

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse, sõnavara, sh metakeele mõistmine, kirjandusmõistete käsitlemine

- Seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust;
- mõtestab luuletuse tähendust, tuginedes iseenda elamustele ja kogemustele;
- seletab oma sõnadega muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust;
- eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid;
- toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, märkab keele- ja vormikasutuse iseärasusi, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust ja avab selle tähendusi;
- eristab ilukirjanduse ja rahvaluule põhiliike ning olulisemaid žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid.

Mõisted

- Oskab seletada ja tekstianalüüsis kasutada järgmisi mõisteid: ajalooline jutustus, epiteet, ilukirjandus, kõnekäänd, luule, metafoor, muinasjutt, muistend, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm, vanasõna, võrdlus.

Jutustamine, esitamine ja omaloomingu kirjutamine

- Koostab proosa- või draamateksti kohta kava küsimuste, väidete või märksõnadena;
- jutustab tekstilähedaselt või kokkuvõtvalt kavapunktide järgi;
- jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale;
- jutustab piltteksti põhjal ning selgitab selle sisu;
- esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti;
- jälgib esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- mõtestab lahti esitatud teksti tähendused, annab tagasisidet enda ja teiste esitusele;
- kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi tekste;

- oskab kirjutada kirjeldavat ja jutustavat teksti, kokkuvõtet ja ümberjutustust.

Õppesisu

Terviktekstide ja tekstikatkendite lugemine ja tutvustamine

Kirjandustekstide valik

Loetavad ja tundides käsitletavat kirjanduse eri liike ja žanre esindavad tekstid valitakse eesti ja väliskirjanike loomingust arvestades 6. klassile kohaseid teemavaldkondi. Terviklikult käsitletavat teosed valib õpetaja.

Käsitletavat ja terviklikult loetavat kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid järgmised teemavaldkonnad:

- Väärtused ja kõlblus: Ferenc Molnar „Pal-tänava poisid”, Joanne Kathleen Rowling „Harry Potter ja tarkade kivi”, Christine Nöstlinger „Vahetuslaps”, James Krüss „Timm Thaler ehk Müüdüd naer”, Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused”, S.Rannamaa „Kasuema“, Eno Raud „Lugu lendavate taldrikutega“. Kodus ja koolis: Ferenc Molnar „Pal-tänava poisid”, Christine Nöstlinger „Vahetuslaps”, S.Rannamaa „Kasuema“, J. Põldma „Džuudopoisid“ vms.
- Omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus: Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused”, S.Rannamaa „Kasuema“ vms.
- Kodanikuühiskond ja rahvussuhted: isamaaluule Mängiv inimene: Mark Twain „Tom Sawyeri seiklused”, J. Brezechwa „Pan Kleksi akadeemia“, S. Olsson „Berti päevikud“ vms.
- Keskkond ja ühiskonna jätkusuutlik areng: loodusluule.
- Vähemalt üks uudisproosa teos omal valikul; üks vabalt valitud luulekogu.

Rahvaluuletekstid

- Rahvalaulud: töölaulud, laulud tarkusest ja rumalusest, maagilised laulud, loitsud;
- Kalevala lood;
- looma- ja imemuinasjutud;
- tekke- ja seletusmuistendid; Hiiu- ja vägilasmuistendid (Kalevipoeg, Suur Tõll), “Piiblilood”, erinevate rahvaste müüdid;
- tarkuse-, õppimis- ja tööteemalised vanasõnad ning kõnekäänud.

Põhjalikumalt käsitletavat autorid

- Sissevaateid Friedrich Robert Faehlmanni, Andrus Kiviräha, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi, Astrid Lindgreni ja Leelo Tungal.

Lugemine

- Lugemise eesmärgistamine. Lugemiseks valmistumine, keskendunud lugemine.
- Lugemistehnikate ja -viiside arendamine, häälega ja hääleta lugemine, pauside, tempo ja intonatsiooni jälgimine.
- Vabalugemine. Lugemirõõm. Loetud raamatu autori, sisu ja tegelaste tutvustamine klassikaaslastele.
- Soovitatud tervikteoste kohustuslik lugemine, ühisaruteluks vajalike ülesannete täitmine.

Jutustamine, esitamine ja omaloomingu kirjutamine

- Tekstilähedane sündmustest jutustamine kavapunktide järgi. Tekstilähedane jutustamine märksõnade toel. Aheljutustamine. Iseendaga või kellegi teisega toimunud sündmusest või mälestuspildist jutustamine.
- Jutustamine piltteksti (foto, koomiks) põhjal.
- Fantaasialoo jutustamine.
- Omaloomingulise teksti kirjutamine.
- Ümberjutustuse, kirjelduse, jutustava teksti, kokkuvõtte kirjutamine.
- luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti peast esitamine.

Teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

- Küsimuste koostamine: fakti- ja fantaasiaküsimused.
- Küsimustele vastamine tekstinäitega või oma sõnadega.
- Teksti kavastamine: kavapunktid väidete ja märksõnadena.
- Lõikude kesksete mõtete otsimine. Teksti teema sõnastamine. Arutlemine mõne teoses käsitletud teema üle. Oma arvamuse sõnastamine ja põhjendamine. Illustratiivsete näidete (nt iseloomulike detailide) otsimine tekstist. Esitatud väidete tõestamine oma elukogemuse ja tekstinäidete varal.
- Oma mõtete, tundmuste, lugemismuljete sõnastamine.

- Tundmatute sõnade tähenduse otsimine sõnaraamatust või teistest teabeallikatest, oma sõnavara rikastamine.

Teose/loo kui terviku mõistmine

- Sündmuste toimumise aja ja koha kindlaksmääramine. Sündmuste järjekord.
- Tegelaste probleemi leidmine ja sõnastamine. Teose sündmustiku ja tegelaste suhestamine (nt võrdlemine) enda ja ümbritsevaga. Pea- ja kõrvaltegelaste leidmine, tegelase muutumise, tegelastevaheliste suhete jälgimine, tegelaste iseloomustamine, käitumise põhjendamine. Tegelasrühmad. Tegelastevaheline konflikt, selle põhjused ja lahendamisteed.

Kirjandusteadmiste omandamine

- Epiteedi ja võrdluse äratundmine ja kasutamine. Valmi mõistukõnest arusaamine. Koomilise leidmine tekstist.
- Riimide leidmine ja loomine. Luuletuse rütmi ja kõla tunnetamine. Algriimi leidmine rahvalauludest. Algriimi kasutamine oma tekstis. Luuleteksti tõlgendamine.
- Rahvaluule põhilised liigid ja žanrid.

Mõisted

Õpilane peab oskama seletada ja tekstianalüüsis kasutada järgmisi mõisteid: epiteet, kõnekäänd, muinasjutt, muistend, vanasõna, võrdlus, ajalooline jutustus, ilukirjandus, luule, metafoor, mõistatus, näidend, proosa, pärimus, seiklusjutt, valm.